

- 2) uznać za koszt uzyskania przychodów odpisy za zużycie i określić przedmioty oraz zasady dokonywania odpisów i tworzenia funduszy amortyzacyjnych,
- 3) uznawać za koszty uzyskania przychodów niektóre rodzaje wydatków określonych w art. 12,
- 4) przenosić niektóre rodzaje dochodów do niższej skali opodatkowania ustalonej w art. 18 ust. 1,
- 5) określić inne osoby niż wymienione w art. 18 ust. 4, których nie uważa się za pracowników najemnych.

Art. 21. Opodatkowanie dochodów osiągniętych w latach podatkowych do roku 1972 włącznie następuje według przepisów dotychczasowych.

Art. 22. Tracą moc:

- 1) dekret z dnia 26 października 1950 r. o podatku dochodowym (Dz. U. z 1957 r. Nr 7, poz. 26 z późniejszymi zmianami),
- 2) dekret z dnia 25 października 1948 r. o podatku dochodowym (Dz. U. Nr 52, poz. 414) w części nie uchylonej dekretem wymienionym w pkt 1.

Art. 23. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1973 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Stasiak*

340

USTAWA

z dnia 16 grudnia 1972 r.

o zmianie ustawy o prawie bankowym.

Art. 1. W ustawie z dnia 13 kwietnia 1960 r. o prawie bankowym (Dz. U. z 1960 r. Nr 20, poz. 121, z 1964 r. Nr 8, poz. 50 i z 1966 r. Nr 24, poz. 151) wprowadza się następującą zmianę:

w art. 39 ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) kwoty ogółem do zł 200.000 — jeżeli wkladca wskazał na piśmie właściwemu dla jego ostatniego miejsca zamieszkania oddziałowi banku osobę lub

osoby, na rzecz których wypłata ma nastąpić; osobami wskazanymi przez wkladcę mogą być jego małżonek, dzieci, rodzice, dziadkowie, wnuki i rodzeństwo”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Stasiak*

341

USTAWA

z dnia 16 grudnia 1972 r.

o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin.

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Żołnierzom zawodowym zwolnionym ze służby wojskowej przysługuje z funduszy państwowych zaopatrzenie emerytalne z tytułu wysługi lat lub w razie inwalidztwa, a ich rodzinom — w razie śmierci żywiciela.

Art. 2. Z tytułu zaopatrzenia emerytalnego przysługują na zasadach określonych w ustawie:

- 1) świadczenia pieniężne:
  - a) emerytura wojskowa, wojskowa renta inwalidzka lub wojskowa renta rodzinna,
  - b) dodatki do emerytury lub renty,
  - c) zasiłek pogrzebowy,
  - d) zwrot kosztów przeniesienia;
- 2) inne świadczenia i uprawnienia:
  - a) świadczenia lecznicze i położnicze,
  - b) zaopatrzenie w protezy, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
  - c) zapewnienie pracy,

- d) przysposobienie zawodowe,
- e) prawo do wojskowej kwatery stałej,
- f) prawo do pomocy w budownictwie mieszkaniowym ze środków własnych,
- g) prawo do umieszczenia w domu emeryta wojskowego lub w domu rencisty.

Art. 3. 1. Użyte w ustawie określenia:

- 1) emerytura — oznacza emeryturę wojskową,
- 2) emeryt — oznacza emeryta wojskowego,
- 3) renta inwalidzka — oznacza wojskową rentę inwalidzką,
- 4) rencista — oznacza rencistę wojskowego,
- 5) renta rodzinna — oznacza wojskową rentę rodzinną,
- 6) renta — oznacza wojskową rentę inwalidzką i wojskową rentę rodzinną.

2. Emerytem wojskowym jest żołnierz zwolniony z zawodowej służby wojskowej, który ma ustalone prawo do emerytury wojskowej.

3. Rencistą wojskowym jest żołnierz zwolniony z zawodowej służby wojskowej, który ma ustalone prawo do wojskowej renty inwalidzkiej.

Art. 4. 1. Podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi miesięczne uposażenie zasadnicze wraz z dodatkami o charakterze stałym, należne żołnierzowi stosownie do przepisów o uposażeniu żołnierzy na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym.

2. Jeżeli żołnierz był urlopowany ze względów służbowych lub z innych ważnych przyczyn, podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi uposażenie określone w ust. 1 należne mu na ostatnio zajmowanym w wojsku stanowisku służbowym, obliczone według stawek obowiązujących w dniu zwolnienia z zawodowej służby wojskowej.

3. Jeżeli żołnierz był wyznaczony do pełnienia służby za granicą, podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi:

- 1) uposażenie określone w ust. 1, które przysługiwałoby mu na stanowisku zajmowanym ostatnio w kraju, albo
- 2) obliczone stosownie do przepisów o uposażeniu żołnierzy uposażenie według posiadanego stopnia wojskowego i według stanowiska służbowego typowego dla stopnia wojskowego przewidzianego w etacie dla stanowiska, które żołnierz zajmował za granicą, jeżeli jest ono wyższe od uposażenia określonego w pkt 1, oraz dodatki o charakterze stałym przysługujące na stanowisku wymienionym w pkt 1.

4. Minister Obrony Narodowej określa, które dodatki do uposażenia o charakterze stałym wchodzi w skład podstawy wymiaru emerytury lub renty.

Art. 5. 1. Kwota emerytury lub renty wraz z dodatkami, nie licząc dodatku rodzinnego i dodatku z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów, nie może przekraczać 100% podstawy wymiaru. Nie dotyczy to kwot najniższych emerytur i rent.

2. Rada Ministrów może ustalać kwoty najniższych emerytur i rent, jak również podwyższać emerytury i renty lub podstawę ich wymiaru oraz dodatki do emerytur i rent.

Rozdział 2.

Emerytura wojskowa.

Art. 6. Emerytura wojskowa przysługuje żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej, który w dniu zwolnienia z tej służby posiada 15 lat wysługi emerytalnej, w tym co najmniej 10 lat służby w Ludowym Wojsku Polskim w okresie od dnia 22 lipca 1944 r.

Art. 7. 1. Żołnierzowi, który posiada 10 lat służby w Ludowym Wojsku Polskim, zalicza się do wysługi emerytalnej okresy:

- 1) czynnej służby wojskowej pełnionej:
  - a) w Wojsku Polskim od dnia 1 listopada 1918 r.,
  - b) w polskich formacjach wojskowych za granicą w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 13 lutego 1946 r.,
  - c) w Armii Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich,
  - d) w innych armiach sojusznicych w czasie wojny 1939—1945 r.;
- 2) służby w oddziałach, które prowadziły walkę z hitlerowskim okupantem, działających na obszarze Polski lub innych państw;
- 3) służby w wojskowych oddziałach ludowych w czasie wojny domowej w Hiszpanii;
- 4) zatrudnienia wykonywanego przed powołaniem do służby wojskowej;

- 5) równorzędne z okresami zatrudnienia;
- 6) zaliczalne do okresów zatrudnienia.

2. Okresy wymienione w ust. 1 pkt 2—6 zalicza się do wysługi emerytalnej według przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz według innych przepisów szczególnych.

3. Do wysługi emerytalnej nie zalicza się okresów odbywania kary pozbawienia wolności (w tym również kary aresztu wojskowego) i kary służby w oddziale karnym oraz okresów tymczasowego aresztowania, chyba że żołnierz został uniewinniony albo postępowanie karne zostało umorzone.

Art. 8. 1. Do wysługi emerytalnej zalicza się w wymiarze dwukrotnym:

- 1) okresy służby pełnionej w czasie wojny na froncie:
  - a) w Ludowym Wojsku Polskim,
  - b) w Wojsku Polskim, w polskich formacjach wojskowych za granicą, w Armii Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i w innych armiach sojusznicych w czasie wojny 1939—1945 r.,
  - c) w oddziałach, które prowadziły walkę z hitlerowskim okupantem, działających na obszarze Polski lub innych państw;
- 2) okresy służby w jednostkach, które prowadziły walki z bandami, jeżeli służba była pełniona w czasie tych walk;
- 3) okresy służby w wojskowych oddziałach ludowych w czasie wojny domowej w Hiszpanii;
- 4) okresy służby wojskowej:
  - a) personelu latającego na samolotach odrzutowych,
  - b) skoczków spadochronowych,
  - c) załóg okrętów podwodnych,
  - d) nurków i płetwonurków.

2. Do wysługi emerytalnej zalicza się również w wymiarze dwukrotnym lub półtorakrotnym okresy służby wojskowej pełnionej w innych niż wymienione w ust. 1 pkt 4 rodzajach wojsk lub specjalnościach wojskowych, które określa Minister Obrony Narodowej.

3. Okresy służby pełnionej w czasie wojny na froncie, w specjalnościach, o których mowa w ust. 1 pkt 4 i w ust. 2, zalicza się do wysługi emerytalnej odpowiednio w wymiarze trzy lub czterokrotnym.

4. Minister Obrony Narodowej określa zasady i sposób zaliczania do wysługi emerytalnej okresów służby, o których mowa w ust. 1—3.

Art. 9. 1. Na równi ze służbą w Ludowym Wojsku Polskim traktuje się służbę w Milicji Obywatelskiej lub w organach bezpieczeństwa publicznego w okresie od dnia 22 lipca 1944 r., pełnioną przed powołaniem do służby wojskowej.

2. Przy zaliczaniu do wysługi emerytalnej okresów wymienionych w ust. 1 stosuje się art. 8.

Art. 10. 1. Emerytura po 15 latach wysługi emerytalnej wynosi 40% podstawy wymiaru i wzrasta za każdy następny rok wysługi o 3% tej podstawy, aż do osiągnięcia 85% podstawy wymiaru, co stanowi pełną emeryturę wojskową.

2. Emerytura oficerów w stopniach generałów (admiralów) wynosi 85% podstawy wymiaru.

3. Przy końcowym obliczeniu wysługi emerytalnej nie uwzględnia się części roku do sześciu miesięcy, a okres przekraczający sześć miesięcy przy wysłudze powyżej 15 lat liczy się za pełny rok.

Art. 11. 1. Emerytura żołnierza zwolnionego z zawodowej służby wojskowej wskutek skazania prawomocnym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności (w tym również na karę aresztu wojskowego) albo wskutek ukarania karą dyscyplinarną usunięcia z zawodowej służby wojskowej wynosi 50% kwoty obliczonej stosownie do art. 10.

2. Minister Obrony Narodowej albo organ wojskowy przez niego upoważniony może w przypadkach uzasadnionych wiekiem żołnierza lub innymi szczególnymi okolicznościami przyznać żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej z przyczyn określonych w ust. 1 emeryturę w wymiarze wyższym, nie przekraczającym jednak przewidzianego w art. 10.

Art. 12. 1. Emeryturę w wysokości określonej w art. 10 lub w art. 11 wypłaca się emerytowi, który spełnia jeden z następujących warunków:

- 1) ukończył 55 lat życia (kobieta — 50 lat),
- 2) posiada 30 lat wysługi emerytalnej,
- 3) jest inwalidą.

2. Jeżeli emeryt nie spełnia żadnego z warunków określonych w art. 1, emeryturę wypłaca się w wysokości 25% kwoty obliczonej stosownie do art. 10 lub art. 11.

3. Ograniczenia przewidzianego w ust. 2 nie stosuje się, jeżeli emeryt:

- 1) jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę, mianowania, powołania lub z wyboru albo na podstawie umowy o pracę spółdzielczą, w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie, albo
- 2) pełni funkcje obywatelskie lub społeczne albo funkcje w dziedzinie obronności kraju.

4. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia:

- 1) inne rodzaje prac zarobkowych niż wymienione w ust. 3 pkt 1, w razie wykonywania których nie stosuje się ograniczenia emerytury przewidzianego w ust. 2,
- 2) funkcje obywatelskie i społeczne oraz funkcje w dziedzinie obronności kraju, w razie pełnienia których nie stosuje się ograniczenia emerytury,
- 3) inne przypadki, w których nie stosuje się tego ograniczenia.

Art. 13. 1. Emerytowi osiągnącemu zarobek z tytułu zatrudnienia albo dochód z innych źródeł, który wraz z emeryturą przekracza kwotę uposażenia, jakie pobierałby pełniąc nadal zawodową służbę wojskową, zmniejsza się emeryturę, tak aby łącznie z osiągniętym zarobkiem lub dochodem nie przekraczała tej kwoty. Zmniejszenie to nie może przekraczać 75% emerytury obliczonej stosownie do art. 10 lub art. 11.

2. Przez emeryturę, o której mowa w ust. 1, należy rozumieć emeryturę wraz z dodatkiem z tytułu odznaczenia orderem lub tytułem honorowym.

3. Przez uposażenie, o którym mowa w ust. 1, należy rozumieć:

- 1) obliczone według stawek obowiązujących w pierwszym dniu roku, w którym następuje zmniejszenie emerytury:
  - a) miesięczne uposażenie zasadnicze wraz z dodatkami, jakie stosownie do przepisów o uposażeniu żołnierzy przysługiwałyby emerytowi przy uwzględnieniu posiadanego w dniu zwolnienia ze służby stopnia wojskowego i posiadanej w tym dniu wysługi lat oraz zajmowanego ostatnio w wojsku stanowiska służbowego,
  - b) równowartość świadczeń w naturze;

2) premie w stosunku miesięcznym w wysokości pobieranej na ostatnio zajmowanym stanowisku w wojsku.

4. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia:

- 1) rodzaje oraz wysokość zarobków i dochodów, które nie powodują zmniejszenia emerytury stosownie do ust. 1,
- 2) zasady i sposób obliczania zmniejszania emerytury w razie uzyskiwania przez emerytów zarobków lub dochodów.

5. Minister Obrony Narodowej określa sposób obliczania wysokości uposażenia, o którym mowa w ust. 3, oraz dodatki do uposażenia, świadczenia w naturze i premie, które uwzględnia się przy tym obliczaniu.

Art. 14. 1. Emerytowi, który nie posiada pełnej emerytury wojskowej, a po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej pracował zarobkowo w uspołecznionym zakładzie pracy w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie, dolicza się na jego wniosek okres tego zatrudnienia do wysługi emerytalnej, jeżeli:

- 1) do wysługi tej zaliczono mu co najmniej 20 lat z tytułu służby wojskowej oraz
- 2) ukończył 55 lat życia albo stał się inwalidą.

2. Jeżeli emeryt pracował w niepełnym wymiarze czasu pracy, okresy tego zatrudnienia dolicza się do wysługi emerytalnej po odpowiednim przeliczeniu ich na okresy zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy.

3. Ustalenie wysokości emerytury z uwzględnieniem okresu zatrudnienia, o którym mowa w ust. 1, następuje po zaprzestaniu pracy — przy zastosowaniu zasad określonych w art. 10 lub w art. 11.

4. W razie podjęcia przez emeryta ponownie pracy zarobkowej w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie, przysługuje mu emerytura w wysokości ustalonej przed doliczeniem okresu zatrudnienia, o którym mowa w ust. 1.

Rozdział 3.

Wojskowa renta inwalidzka.

Art. 15. 1. Wojskowa renta inwalidzka przysługuje żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej, który stał się inwalidą z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu:

- 1) w czasie pełnienia czynnej służby wojskowej albo
- 2) w ciągu 18 miesięcy po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli inwalidztwo jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie pełnienia służby wojskowej, albo
- 3) w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli inwalidztwo jest następstwem wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

2. Za pozostający w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej uważa się wypadek, który nastąpił w okolicznościach określonych w art. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową (Dz. U. Nr 53, poz. 342), a okoliczności te i przyczyny wypadku zostały stwierdzone w trybie w niej przewidzianym.

3. Minister Obrony Narodowej ustala w porozumieniu z Ministrami Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Pracy, Płac i Spraw Socjalnych wykaz chorób określonych w ust. 1 pkt 3.

Art. 16. 1. Ustala się trzy grupy inwalidów:

- 1) I grupa — obejmująca żołnierzy, którzy wskutek naruszenia sprawności organizmu są niezdolni do zawodowej służby wojskowej i do wykonywania jakiegokolwiek zatrudnienia oraz wymagają opieki innej osoby,
- 2) II grupa — obejmująca żołnierzy, którzy wskutek naruszenia sprawności organizmu są niezdolni do zawodowej służby wojskowej i do wykonywania jakiegokolwiek zatrudnienia, lecz nie wymagają opieki innej osoby,
- 3) III grupa — obejmująca żołnierzy, którzy wskutek naruszenia sprawności organizmu zostali uznani za niezdolnych do zawodowej służby wojskowej, ale są zdolni do wykonywania zatrudnienia przy wykorzystaniu częściowej zdolności do pracy oraz posiadanych kwalifikacji ogólnych i przygotowania zawodowego.

2. Do I lub II grupy inwalidów może być także zaliczony żołnierz, który jest zdolny do wykonywania zatrudnienia, jednakże tylko w specjalnie stworzonych dla niego warunkach albo na specjalnym stanowisku pracy.

Art. 17. 1. W zależności od przyczyny powstania inwalidztwa pozostaje ono lub nie pozostaje w związku ze służbą wojskową.

2. Inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową, jeżeli powstało wskutek:

- 1) zranienia, kontuzji lub innych obrażeń doznanych w walce z wrogiem,
- 2) zachorowania na froncie lub w związku z przebywaniem na froncie,
- 3) wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej,
- 4) chorób zakaźnych panujących w miejscu służbowego pobytu żołnierza,
- 5) chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej,
- 6) istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

3. Minister Obrony Narodowej ustala w porozumieniu z Ministrami Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Pracy, Płac i Spraw Socjalnych wykaz chorób określonych w ust. 2 pkt 6.

4. Inwalidztwo nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, jeżeli:

- 1) powstało z innych przyczyn niż określone w ust. 2,
- 2) jest następstwem wypadku lub choroby, których wyłączną przyczyną było udowodnione przez jednostkę wojskową umyślne lub rażąco niedbałe działanie albo zaniechanie żołnierza naruszające obowiązujące przepisy lub rozkazy, jeżeli jego przełożeni zapewnili warunki odpowiadające tym przepisom i sprawowali we właściwy sposób nadzór nad ich przestrzeganiem, a żołnierz posiadał potrzebne umiejętności do wykonywania określonych czynności i był należycie przeszkolony w zakresie znajomości tych przepisów,
- 3) jest następstwem wypadku, którego wyłączną przyczyną było zachowanie się żołnierza spowodowane nadużyciem alkoholu,
- 4) zranienie, kontuzja, obrażenie lub choroba zostały spowodowane przez żołnierza rozmyślnie.

Art. 18. 1. O inwalidztwie żołnierzy i związku inwalidztwa ze służbą wojskową orzekają wojskowe komisje lekarskie.

2. Wojskowe komisje lekarskie przeprowadzają również badania kontrolne inwalidów.

3. Ministrowie Obrony Narodowej oraz Pracy, Płac i Spraw Socjalnych określą w drodze rozporządzenia zasady i tryb orzekania o inwalidztwie żołnierzy oraz kierowania inwalidów na badania kontrolne i przeprowadzania tych badań.

Art. 19. Rentę inwalidzką z tytułu inwalidztwa nie pozostającego w związku ze służbą wojskową przyznaje się emerytowi na jego wniosek zamiast emerytury, jeżeli stanie się on inwalidą w innym czasie lub z innych przyczyn niż określone w art. 15.

Art. 20. 1. Renta inwalidzka wynosi w procentach podstawy wymiaru:

- 1) dla inwalidów, których inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową, zaliczonych:

a) do I lub do II grupy	— 100% ₀ ,
b) do III grupy	— 65% ₀ ;
- 2) dla inwalidów, których inwalidztwo nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, zaliczonych:

a) do I lub do II grupy	— 65% ₀ ,
b) do III grupy	— 45% ₀ .

2. Rentę inwalidzką określoną w ust. 1 pkt 1 lit. b) i pkt 2 zwiększa się o 0,5% podstawy wymiaru za każdy rok wysługi emerytalnej z tytułu służby wojskowej. Zwiększenie to nie może przekraczać 10% podstawy wymiaru.

3. Renta inwalidzka oficerów w stopniach generałów (admirałów) wynosi nie mniej niż 85% podstawy wymiaru.

Art. 21. Renciście pobierającemu rentę inwalidzką z tytułu inwalidztwa III grupy, który osiąga zarobek z tytułu zatrudnienia albo dochód z innych źródeł, zmniejsza się pobieraną rentę na zasadach określonych w art. 13.

Rozdział 4.

Wojskowa renta rodzinna.

Art. 22. 1. Wojskowa renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny:

- 1) żołnierza zmarłego:
  - a) w czasie pełnienia zawodowej służby wojskowej albo
  - b) w ciągu 18 miesięcy po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie pełnienia służby wojskowej, albo
  - c) w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej;
- 2) zmarłego emeryta lub rencisty;
- 3) żołnierza zaginionego w czasie pełnienia zawodowej służby wojskowej.

2. Za członków rodziny zmarłego emeryta lub rencisty uważa się również członków rodziny żołnierza zmarłego po zwolnieniu ze służby, jeżeli w dniu śmierci spełniał on warunki wymagane do uzyskania emerytury lub renty inwalidzkiej, chociażby jego prawo do zaopatrzenia nie zostało jeszcze ustalone.

3. Rentę rodzinną dla rodziny żołnierza zaginionego wymierza się w wysokości i na zasadach przewidzianych dla rodziny po żołnierzu zmarłym.

Art. 23. Członkami rodziny uprawnionymi do renty rodzinnej są:

- 1) małżonek,
- 2) dzieci: własne, przysposobione, drugiego małżonka (pasierbowie), obce wzięte na utrzymanie i wychowanie,
- 3) wnuki,
- 4) rodzeństwo,
- 5) rodzice, również ojczym i macocha oraz osoby przysposabiające.

Art. 24. 1. Wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa, uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłym żołnierzu (emerycie, renciście), w wieku do 18 lat, a jeżeli uczęszczają one do szkoły — w wieku do 20 lat, albo
- 2) stała się inwalidką przed śmiercią żołnierza (emeryta, rencisty) lub w ciągu 5 lat po jego śmierci albo przed ustaniem prawa do renty rodzinnej z tytułu wychowywania dzieci, wnuków lub rodzeństwa, albo
- 3) ukończyła 50 lat życia przed śmiercią żołnierza (emeryta, rencisty) lub w ciągu 5 lat po jego śmierci albo przed ustaniem prawa do renty rodzinnej z tytułu wychowywania dzieci, wnuków lub rodzeństwa albo z tytułu inwalidztwa.

2. Wdowiec ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) spełnia warunki określone w ust. 1 pkt 1 lub 2 albo ukończył 65 lat życia przed śmiercią żony lub w czasie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, oraz
- 2) pozostawał na utrzymaniu żony w dniu jej śmierci.

3. Małżonek rozwiedziony albo w dniu śmierci żołnierza (emeryta, rencisty) nie pozostający z nim we wspólności małżeńskiej ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli spełnia warunki określone w ust. 1 lub 2 i jeżeli w dniu śmierci żołnierza (emeryta, rencisty) miał prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

4. Osoba, która zawarła związek małżeński z emerytem (rencistą), ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli spełnia warunki określone w ust. 1, a ponadto:

- 1) małżeństwo trwało co najmniej 3 lata lub
- 2) śmierć emeryta (rencisty) nastąpiła wskutek wypadku albo
- 3) z małżeństwa tego lub ze związku istniejącego przed zawarciem małżeństwa urodziło się dziecko.

Art. 25. 1. Wdowa, która nie spełnia warunków określonych w art. 24 ust. 1, ma prawo do renty rodzinnej przez okres jednego roku od dnia śmierci męża, jeżeli pozostawała na utrzymaniu męża w dniu jego śmierci.

2. Okres, o którym mowa w ust. 1, przedłuża się na czas uczestniczenia wdowy w zorganizowanym szkoleniu mającym na celu uzyskanie kwalifikacji do wykonywania pracy zarobkowej, nie dłużej jednak niż do 5 lat od dnia śmierci męża.

Art. 26. 1. Dzieci własne, przysposobione i pasierbowie mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) są stanu wolnego,
- 2) nie przekroczyły 18 lat życia, a w razie uczęszczania do szkoły — 24 lat, albo stały się inwalidami I lub II gru-

py przed ukończeniem 18 lat życia albo w czasie uczęszczania do szkoły przed ukończeniem 24 lat.

2. Dzieci obce, wnuki i rodzeństwo mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) spełniają warunki określone w ust. 1;
- 2) zostały wzięte na wychowanie i utrzymanie co najmniej na jeden rok przed śmiercią żołnierza (emeryta, rencisty), chyba że śmierć była następstwem wypadku;
- 3) nie mają prawa do renty po rodzicach, a gdy rodzice żyją, jeżeli:
  - a) nie mogą zapewnić im utrzymania albo
  - b) żołnierz (emeryt, rencista) był ustanowiony przez sąd opiekunem tych dzieci, wnuków lub rodzeństwa.

3. Prawo do renty rodzinnej przysługuje osobie wymienionej w ust. 1 lub ust. 2 także mimo zawarcia związku małżeńskiego, jeżeli osoba ta uczęszcza do szkoły, a związek małżeński został zawarty z osobą, która w chwili jego zawarcia uczęszczała również do szkoły.

4. W razie uczęszczania do szkoły wyższej przedłuża się prawo do renty do ukończenia 25 lat życia, jeżeli ukończenie 24 lat życia przypada na ostatni lub przedostatni rok studiów.

Art. 27. Rodzice mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli w dniu śmierci żołnierza (emeryta, rencisty) pozostawali na jego utrzymaniu i spełniają warunki określone w art. 24 ust. 1 lub ust. 2 pkt 1.

Art. 28. 1. Renta rodzinna wynosi w procentach podstawy wymiaru:

- 1) dla rodzin żołnierzy, emerytów i rencistów, których śmierć pozostaje w związku ze służbą wojskową:
  - a) dla jednego członka rodziny — 60%,
  - b) dla dwóch członków rodziny — 75%,
  - c) dla trzech i więcej członków rodziny — 85%;
- 2) dla rodzin żołnierzy, emerytów i rencistów, których śmierć nie pozostaje w związku ze służbą wojskową:
  - a) dla jednego członka rodziny — 40%,
  - b) dla dwóch członków rodziny — 50%,
  - c) dla trzech i więcej członków rodziny — 60%.

2. Rentę rodzinną zwiększa się o 0,5% podstawy wymiaru za każdy rok wysługi emerytalnej żołnierza (emeryta, rencisty) z tytułu służby wojskowej. Zwiększenie to nie może przekraczać 10% podstawy wymiaru.

3. Jeżeli uprawnioną do renty rodzinnej jest jedna lub więcej sierot zupełnych, przypadającą na nie część renty zwiększa się o 10% podstawy wymiaru.

Art. 29. 1. Śmierć żołnierza pozostaje w związku ze służbą wojskową, jeżeli żołnierz poległ w walce z wrogiem albo zmarł z przyczyn wymienionych w art. 17 ust. 2, a śmierć emeryta i rencisty, jeżeli nastąpiła wskutek tych przyczyn. Przepis art. 17 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

2. Związek śmierci żołnierza, emeryta i rencisty ze służbą wojskową ustala wojskowa komisja lekarska.

3. Ministrowie Obrony Narodowej oraz Pracy, Płac i Spraw Socjalnych określają w drodze rozporządzenia tryb ustalania związku śmierci żołnierza, emerytów i rencistów ze służbą wojskową.

Art. 30. 1. Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna.

2. W przypadkach uzasadnionych szczególnymi okolicznościami renta rodzinna może być podzielona między członków rodziny uprawnionych do renty.

Art. 31. 1. Prawo do pobierania renty rodzinnej po żołnierzu (emerycie, renciście), którego śmierć nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, ulega zawieszeniu, na zasadach określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, na czas osiągnięcia zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodów z innych źródeł.

2. W razie zawarcia przez wdowę (wdowca) uprawnioną do renty rodzinnej związku małżeńskiego, prawo do pobierania renty rodzinnej ulega zawieszeniu na czas trwania małżeństwa. Przepis ten nie ma zastosowania, jeżeli drugi małżonek również pobiera jakąkolwiek emeryturę lub rentę, a do renty rodzinnej po żołnierzu (emerycie, renciście) nie ma uprawnionych innych osób.

3. Prawo do pobierania renty rodzinnej dla dzieci, wnuków i rodzeństwa ulega zawieszeniu na czas korzystania przez nie ze świadczeń z funduszy publicznych w formie i w rozmiarze określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

4. W razie zawieszenia prawa do pobierania renty tylko niektórym członkom rodziny, pozostałym ustala się i wypłaca rentę rodzinną w wysokości odpowiadającej ich liczbie.

Rozdział 5.

Dodatki do emerytury i rent.

Art. 32. Do emerytury i renty przysługują dodatki:

- 1) rodzinny dla:
  - a) dzieci, wnuków i rodzeństwa,
  - b) żony;
- 2) z tytułu odznaczenia orderem lub tytułem honorowym;
- 3) dla emerytów będących inwalidami;
- 4) z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów.

Art. 33. 1. Dodatek rodzinny dla dzieci, wnuków i rodzeństwa przysługuje, jeżeli spełniają one warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej, z wyjątkiem warunku przewidzianego w art. 26 ust. 2 pkt 2.

2. Dodatek rodzinny dla żony przysługuje do emerytury lub renty inwalidzkiej, jeżeli żona:

- 1) pozostaje na utrzymaniu emeryta (rencisty) oraz
- 2) spełnia jeden z następujących warunków:
  - a) wychowuje co najmniej jedno dziecko, na które przysługuje dodatek do emerytury lub renty, w wieku do 18 lat, a jeżeli uczęszcza ono do szkoły w wieku do 20 lat, albo
  - b) ukończyła 50 lat lub
  - c) jest inwalidką.

3. Dodatek rodzinny przysługuje w wysokości dodatku rodzinnego przewidzianego w przepisach o uposażeniu żołnierzy.

Art. 34. 1. Osobie uprawnionej do emerytury lub renty, odznaczonej przez władze Polski Ludowej orderem Budowniczych Polski Ludowej, Odrodzenia Polski, Virtuti Militari, Krzyża Grunwaldu lub Sztandaru Pracy albo tytułem honorowym wymienionym w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, a także odznaczonej w okresie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 13 lutego 1946 r. orderem Virtuti Militari za zasługi w czasie wojny 1939—1945 r. — przysługuje dodatek w wysokości 25% wypłacanej emerytury lub renty bez uwzględnienia innych dodatków.

2. W razie odznaczenia jednego z członków rodziny uprawnionych do renty rodzinnej, przysługujący mu dodatek oblicza się od kwoty renty, jaka przysługiwałaby, gdyby uprawnioną do tej renty była jedna osoba.

3. Z tytułu odznaczenia orderami i tytułami honorowymi przysługuje tylko jeden dodatek.

Art. 35. 1. Emerytom, którzy są inwalidami, przysługuje dodatek w wysokości 15% podstawy wymiaru emerytury, jeżeli stali się inwalidami w czasie lub z przyczyn określonych w art. 15 i nie osiągają zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł w wysokości przekraczającej minimalne wynagrodzenie za pracę najniższej zarabiających pracowników.

2. Wysokość emerytury wraz z dodatkiem, o którym mowa w ust. 1, nie może przekraczać 85% podstawy wymiaru emerytury.

Art. 36. Osobie uprawnionej do emerytury lub renty, zaliczonej do I grupy inwalidów, przysługuje dodatek w wysokości 400 zł miesięcznie.

Rozdział 6.

Inne świadczenia pieniężne.

Art. 37. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje w razie śmierci:

- 1) emeryta, rencisty i osoby pobierającej rentę rodzinną,
- 2) małżonka i rodziców emeryta (rencisty), jeżeli w chwili śmierci pozostawali na jego utrzymaniu,
- 3) dzieci, wnuków i rodzeństwa emeryta (rencisty), dla których przysługiwał dodatek rodzinny do emerytury (renty).

2. Zasiłek pogrzebowy przysługuje również w razie śmierci osoby, która nie miała jeszcze ustalonego prawa do emerytury lub renty, ale w dniu śmierci spełniała wszystkie warunki wymagane do nabycia tego prawa.

Art. 38. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości:

- 1) trzykrotnej miesięcznej emerytury albo renty inwalidzkiej lub rodzinnej wraz z dodatkami, nie licząc dodatku rodzinnego — w razie śmierci osoby pobierającej jedno z tych świadczeń,
- 2) dwukrotnej miesięcznej emerytury lub renty inwalidzkiej wraz z dodatkami, bez dodatku rodzinnego, nie mniej jednak niż 100% podstawy wymiaru emerytury lub renty — w razie śmierci członka rodziny emeryta (rencisty).

2. W razie śmierci osoby, która nie miała ustalonego prawa do emerytury lub renty, zasiłek pogrzebowy wynosi trzykrotną kwotę miesięcznej emerytury lub renty, jaka przysługiwałaby jej wraz z dodatkami, nie licząc dodatku rodzinnego.

3. W razie śmierci osoby pobierającej rentę rodzinną wypłacaną dla dwóch lub więcej osób, zasiłek pogrzebowy oblicza się od kwoty renty, jaka przysługiwałaby, gdyby uprawnioną do tej renty była tylko jedna osoba.

4. Jeżeli emerytura (renta inwalidzka) podlega ograniczeniu lub zmniejszeniu, zasiłek pogrzebowy oblicza się od emerytury (renty inwalidzkiej) w wysokości ustalonej przed zastosowaniem tego ograniczenia lub zmniejszenia.

Art. 39. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu.

2. W razie pokrycia kosztów pogrzebu przez małżonka, dzieci, wnuków, rodzeństwo, rodziców albo przez inną osobę, która prowadziła ze zmarłym wspólne gospodarstwo domowe, zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości określonej w art. 38.

3. W razie pokrycia kosztów pogrzebu przez inne osoby niż określone w ust. 2, zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości faktycznie poniesionych kosztów, najwyżej jednak w wysokości określonej w art. 38.

4. W razie zbiegu prawa do zasiłku pogrzebowego przewidzianego w niniejszej ustawie z prawem do takiego zasiłku z tytułu zatrudnienia, przysługuje zasiłek wyższy, a jeżeli uprawniony pobrał zasiłek niższy — odpowiednie wyrównanie.

5. Prawo do zasiłku pogrzebowego wygasa w razie niezgłoszenia wniosku o przyznanie go w ciągu roku od dnia śmierci osoby, po której zasiłek przysługuje.

Art. 40. W razie śmierci żołnierza, emeryta lub rencisty przysługuje małżonkowi oraz innym członkom jego rodziny pobierającym rentę rodzinną i w dniu jego śmierci wspólnie z nim zamieszkałym zwrot kosztów przejazdu i przewozu urzędnika domowego do dowolnie obranej miejscowości w kraju na zasadach obowiązujących przy przeniesieniach służbowych żołnierzy zawodowych.

Rozdział 7.

Inne świadczenia i uprawnienia.

Art. 41. 1. Osobom uprawnionym do zaopatrzenia emerytalnego i członkom ich rodzin przysługuje bezpłatna wojskowa pomoc lecznicza albo bezpłatne świadczenia lecznicze i położnicze zakładów społecznych służby zdrowia.

2. Bezpłatna wojskowa pomoc lecznicza na zasadach przewidzianych dla żołnierzy zawodowych i członków ich rodzin przysługuje:

- 1) emerytom wojskowym i członkom ich rodzin,
- 2) rencistom, których inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową, i członkom ich rodzin,
- 3) uprawnionym do renty rodzinnej członkom rodzin żołnierzy zmarłych, którzy spełniali warunki wymagane do uzyskania emerytury wojskowej albo których śmierć pozostaje w związku ze służbą wojskową,
- 4) nieuprawnionym do renty rodzinnej wdowom po żołnierzach zmarłych, o których mowa w pkt 3, jeżeli pozostają w stanie wolnym i wychowują dziecko żołnierza, które nie ukończyło 18 lat.

3. Członkowie rodzin emerytów i rencistów, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, zachowują prawo do bezpłatnej wojskowej pomocy leczniczej również po śmierci emeryta lub rencisty, jeżeli są uprawnieni do renty rodzinnej albo spełniają warunki określone w ust. 2 pkt 4.

4. Prawo do bezpłatnych świadczeń leczniczych i położniczych zakładów społecznych służby zdrowia oraz do zaopatrzenia w protezy, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, leki i środki opatrunkowe przysługuje:

- 1) rencistom, których inwalidztwo nie pozostaje w związku ze służbą wojskową i członkom ich rodzin,
- 2) uprawnionym do renty rodzinnej członkom rodzin zmarłych żołnierzy i rencistów nie wymienionych w ust. 2.

5. Żołnierz, który doznał uszkodzenia zdrowia w związku ze służbą wojskową, ma prawo do bezpłatnej pomocy leczniczej zakładów społecznych służby zdrowia oraz do zaopatrzenia w protezy, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla leczenia następstw tego uszkodzenia, chociażby nie miał prawa do renty inwalidzkiej.

6. Minister Obrony Narodowej może w drodze rozporządzenia przyznać prawo do bezpłatnej wojskowej pomocy leczniczej osobom wymienionym w ust. 4, a także nieuprawnionym do renty rodzinnej wdowom po żołnierzach i rencistach, jeżeli pozostają one w stanie wolnym i wychowują dziecko zmarłego, które nie ukończyło 18 lat.

7. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej ustala w drodze rozporządzenia szczegółowy zakres i tryb udzielania świadczeń określonych w ust. 4 i 5.

Art. 42. 1. Inwalidom, o których mowa w art. 15, zapewnia się pracę odpowiadającą ich sprawności fizycznej i kwalifikacjom zawodowym.

2. Właściwy organ prezydium rady narodowej na wniosek inwalidy kieruje go do pracy. Zakład pracy, do którego inwalida został skierowany, jest obowiązany zatrudnić go stosownie do sprawności fizycznej i kwalifikacji zawodowych.

3. Rozwiązanie z inwalidą umowy o pracę przez zakład pracy może nastąpić tylko po uzyskaniu pisemnej zgody organu, o którym mowa w ust. 2:

- 1) bez wypowiedzenia — z przyczyn określonych w przepisach dotyczących rozwiązywania umów o pracę bez wypowiedzenia,
- 2) za wypowiedzeniem — tylko z ważnych przyczyn, a w szczególności gdy inwalida całkowicie lub w znacznym stopniu utracił zdolność do wykonywania powierzonych mu pracy lub dopuszcza się naruszenia dyscypliny pracy albo gdy następuje likwidacja zakładu pracy.

4. Zgoda organu, o którym mowa w ust. 2, nie jest wymagana do rozwiązania umowy o pracę z pracownikiem na stanowisku kierowniczym, jeżeli umowę z nim zawarła instytucja nadrzędna nad zakładem pracy.

5. Zakład pracy może również rozwiązać umowę o pracę bez potrzeby uzyskania zgody właściwego organu prezydium rady narodowej, jeżeli inwalida spełnia warunki do uzyskania emerytury w myśl przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin lub do uzyskania pełnej emerytury wojskowej.

6. W zakresie zachowania ciągłości pracy i zaliczania inwalidom skierowanym do pracy okresu czynnej służby wojskowej do okresu zatrudnienia stosuje się przepisy art. 62 ustawy z dnia 30 czerwca 1970 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. Nr 16, poz. 134).

Art. 43. 1. Inwalida może być na swój wniosek poddany specjalnemu leczeniu, przeszkoleniu lub usprawnieniu w ośrodku rehabilitacji w celu całkowitego lub częściowego przywrócenia zdolności do pracy albo w celu zapobieżenia pogorszeniu stanu zdrowia.

2. Inwalidom, którzy w ciągu 12 miesięcy od dnia zwolnienia z zawodowej służby wojskowej zgłosili wniosek o poddanie ich leczeniu, przeszkoleniu lub usprawnieniu w ośrodku rehabilitacji i w ciągu 3 miesięcy od dnia zakończenia tego leczenia, przeszkolenia lub usprawnienia podjęli pracę, zalicza się okres czynnej służby wojskowej oraz okres leczenia, przeszkolenia i usprawnienia do czasu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem.

Art. 44. W zakresie zatrudniania inwalidów oraz specjalnego leczenia, przeszkolenia i usprawnienia stosuje się odpowiednio obowiązujące w tym zakresie przepisy wykonawcze do ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6 i z 1972 r. Nr 16, poz. 114).

Art. 45. Prawo do osobnej kwatery stałej osób uprawnionych do zaopatrzenia emerytalnego określają przepisy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych.

Art. 46. Emerytom oraz rencistom, których inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową, zapewnia się pomoc w budownictwie mieszkaniowym ze środków własnych na zasadach przewidzianych dla żołnierzy zawodowych.

Art. 47. 1. Osoby uprawnione do zaopatrzenia emerytalnego mogą być na swój wniosek umieszczone w domu emeryta wojskowego albo w domu rencisty lub w innym zakładzie pomocy społecznej.

2. Minister Obrony Narodowej określa zasady umieszczenia osób uprawnionych do zaopatrzenia emerytalnego w domu emeryta wojskowego oraz pokrywania kosztów utrzymania w tych domach.

3. Do pokrywania kosztów utrzymania osób umieszczonych w domu rencisty lub w innym zakładzie pomocy społecznej albo w zamkniętym zakładzie społecznym służby zdrowia lub w zakładzie szkolenia inwalidów stosuje się przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 48. 1. Jeżeli żołnierz, który nabył prawo do emerytury i do renty inwalidzkiej, pobiera rentę inwalidzką, przysługują mu również świadczenia niepieniężne i uprawnienia przysługujące żołnierzom pobierającym emeryturę, a jeżeli pobiera emeryturę — świadczenia niepieniężne i uprawnienia przysługujące rencistom.

2. Świadczenia niepieniężne i uprawnienia przewidziane w ustawie przysługują również osobom pobierającym emeryturę lub rentę na podstawie innych przepisów, jeżeli ustalono im prawo do emerytury lub renty przewidzianej w niniejszej ustawie.

Rozdział 8.

Ustalanie prawa do zaopatrzenia.

Art. 49. 1. Prawo do zaopatrzenia emerytalnego i wysokość świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia ustala wojskowy organ emerytalny w formie decyzji.

2. Postępowanie w sprawie ustalenia prawa do zaopatrzenia emerytalnego wszczynają się z urzędu lub na wniosek zainteresowanego.

3. Od decyzji wojskowego organu emerytalnego w sprawie świadczeń pieniężnych przysługuje zainteresowanemu skarga do sądu ubezpieczeń społecznych w terminie określonym w prawie o ustroju sądów ubezpieczeń społecznych.

4. Jeżeli wydanie decyzji ulega zwłoce z powodu niemożności ustalenia wysokości świadczeń pieniężnych lub innych okoliczności, przyznaje się osobie uprawnionej stosowne zaliczki.

Art. 50. Jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń pieniężnych zostaną ujawnione nowe dowody lub okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, które istniały przed ustaleniem prawa do świadczeń, następuje ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości.

Art. 51. Prawo do świadczeń pieniężnych uzależnionych od inwalidztwa oraz ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu, jeżeli zainteresowany zostanie zaliczony do innej grupy inwalidów albo nastąpią zmiany w zakresie ustalenia związku inwalidztwa ze służbą wojskową.

Art. 52. 1. W celu ustalenia okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość oraz na wypłatę lub wstrzymanie wypłaty świadczeń pieniężnych wojskowy organ emerytalny może:

- 1) wzywać i przesłuchiwać zainteresowanych, świadków i biegłych oraz zwracać się do sądów z wnioskami o przesłuchanie tych osób,
- 2) żądać od osób zgłaszających wnioski o świadczenia przedkładania dowodów uzasadniających prawo do świadczeń,
- 3) żądać od osób uprawnionych do świadczeń przedkładania dowodów uzasadniających dalsze istnienie prawa do świadczeń oraz zawiadamiania o okolicznościach określonych w decyzji w sprawie przyznania zaopatrzenia, mających wpływ na prawo do świadczeń, ich wysokość lub na wstrzymanie wypłaty świadczeń,
- 4) kierować osoby wymienione w pkt 2 i 3 do komisji lekarskich,
- 5) badać z urzędu, czy warunki do świadczeń nadal istnieją.

2. Osoby, o których mowa w ust. 1, obowiązane są uczynić zadość żądaniu wojskowego organu emerytalnego przez zgłoszenie się na wezwanie, złożenie zeznań, przedłożenie wymaganych dowodów lub poddanie się badaniom lekarskim.

Art. 53. 1. Prawo do świadczeń wygasa:

- 1) gdy odpadnie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania świadczeń,
- 2) jeżeli osoba pobierająca świadczenia uzależnione od inwalidztwa, mimo skierowania na badania lekarskie nie poddała się temu badaniu bez uzasadnionych przyczyn,
- 3) w razie śmierci osoby uprawnionej.

2. Prawo emeryta lub rencisty do zaopatrzenia emerytalnego wygasa w razie powołania go ponownie do zawodowej służby wojskowej albo przyjęcia do służby w Milicji Obywatelskiej. Po zwolnieniu z tej służby prawo do zaopatrzenia powstaje ponownie.

3. Prawo do renty rodzinnej po żołnierzu zaginionym wygasa z upływem terminu, w którym najwcześniej mogło nastąpić uznanie żołnierza za zmarłego.

4. W razie wygaśnięcia prawa do renty inwalidzkiej z powodu ustania inwalidztwa, prawo do tej renty powstaje ponownie, jeżeli ponowne inwalidztwo powstało wskutek pogorszenia się stanu zdrowia w związku z kalectwem lub chorobą, które uzasadniały poprzednio prawo do renty.

Art. 54. Prawa do świadczeń z tytułu zaopatrzenia emerytalnego nie nabywa, a nabyte traci osoba, która wywołała przestępstwem umyślnym okoliczności uzasadniające powstanie prawa do świadczeń.

Art. 55. Organy administracji państwowej i zakłady pracy są obowiązane udzielać wojskowym organom emerytalnym pomocy i informacji w sprawach świadczeń przewidzianych w ustawie oraz wydawać bezpłatnie na ich żądanie lub na wniosek osób zainteresowanych wszelkie dokumenty potrzebne do ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości.

Art. 56. W sprawach świadczeń przewidzianych w ustawie osoby zainteresowane i wojskowe organy emerytalne są zwolnione od wszelkich opłat.

Art. 57. Minister Obrony Narodowej określa w drodze rozporządzenia w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych przypadki, w których postępowanie w sprawie ustalenia prawa do świadczeń wszczyna się z urzędu, tryb postępowania, właściwość wojskowych organów emerytalnych oraz środki dowodowe służące do ustalania prawa do świadczeń.

Rozdział 9.

Wypłata świadczeń.

Art. 58. 1. Emeryturę, rentę i dodatki wypłaca się:

- 1) za okres od dnia powstania prawa do zaopatrzenia, jeżeli zostało ono ustalone z urzędu,
- 2) za okres od dnia powstania prawa do zaopatrzenia, nie dłuższy jednak niż 3 miesiące wstecz od dnia złożenia wniosku, jeżeli prawo do zaopatrzenia zostało ustalone na wniosek zainteresowanego.

2. Emerytury lub renty oraz dodatków nie wypłaca się za okres, za który żołnierz otrzymuje od organu wojskowego uposażenie w związku ze zwolnieniem z zawodowej służby wojskowej.

3. Emerytury, renty i dodatki wypłaca się z góry w okresach miesięcznych.

4. Zasiłek pogrzebowy i zwrot kosztów przeniesienia wypłaca się niezwłocznie po ich przyznaniu.

5. Jeżeli warunkiem przyznania świadczenia jest przedłożenie przez osobę zainteresowaną dowodu uzasadniającego prawo do tego świadczenia, wypłaca się je za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od przedłożenia tego dowodu wojskowemu organowi emerytalnemu.

Art. 59. Świadczenia pieniężne wypłaca właściwy do spraw rent organ Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie decyzji wydanej przez wojskowy organ emerytalny.

Art. 60. 1. W razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się od dnia, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednakże za okres nie dłuższy:

- 1) niż 3 miesiące wstecz od dnia złożenia wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy lub od dnia wydania decyzji z urzędu,
- 2) niż 3 lata wstecz od dnia złożenia wniosku lub wydania decyzji z urzędu, jeżeli odmowa przyznania lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu wojskowego organu emerytalnego.

2. Przepisy ust. 1 stosuje się również w razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości wskutek rewizji nadzwyczajnej od prawomocnego wyroku sądu, z tym że okres 3 miesięcy lub 3 lat liczy się od dnia wniesienia podania o założenie rewizji.

Art. 61. 1. Wypłatę emerytury, renty lub dodatków wstrzymuje się, jeżeli:

- 1) prawo do tych świadczeń wygasło albo okaże się, że nie istniało,
- 2) zajdą okoliczności powodujące zawieszenie prawa do tych świadczeń,
- 3) osoba pobierająca świadczenia albo jej opiekun lub kurator, mimo pouczenia lub żądania wojskowego organu emerytalnego, nie przedłoży dowodów stwierdzających dalsze istnienie prawa do świadczeń.

2. Właściwy do spraw rent organ Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wstrzymuje wypłatę świadczeń pieniężnych, jeżeli nie mogą być one doręczone z przyczyn od niego niezależnych.

Art. 62. 1. Wstrzymanie wypłaty świadczeń pieniężnych następuje:

- 1) od najbliższego terminu płatności przypadającego po upływie miesiąca od dnia wydania przez wojskowy organ emerytalny decyzji o wygaśnięciu prawa do zaopatrzenia z powodu ustania inwalidztwa,
- 2) od terminu płatności, w którym świadczenie nie zostało doręczone z przyczyn niezależnych od organu wypłacającego,
- 3) od najbliższego terminu płatności przypadającego po dniu wydania decyzji przez wojskowy organ emerytalny — w innych przypadkach niż określone w pkt 1 i 2.

2. Jeżeli zajdą okoliczności uzasadniające obniżenie wysokości świadczeń, stosuje się odpowiednio przepisy ust. 1 pkt 1 lub 3.

3. Wypłatę świadczeń wznowia się od dnia ustania przyczyn, które spowodowały wstrzymanie wypłaty, jednak za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od dnia zgłoszenia wniosku o wznowienie wypłaty.

4. Jeżeli wstrzymanie wypłaty świadczeń nastąpiło wskutek błędu wojskowego organu emerytalnego, wypłatę wznowia się za czas od dnia wstrzymania, jednak za okres nie dłuższy niż 3 lata wstecz od dnia złożenia wniosku o wznowienie wypłaty lub od dnia wydania z urzędu decyzji o wznowieniu wypłaty.

Art. 63. W razie zbiegu prawa do emerytury i renty przewidzianych w niniejszej ustawie albo prawa do tej emerytury lub renty z prawem do emerytury lub do renty przewidzianej w innych przepisach, wypłaca się jedno z tych świadczeń, a mianowicie świadczenie wyższe lub wybrane przez zainteresowanego.

Art. 64. 1. W razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia pieniężne, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi i dzieciom, a w razie ich braku — kolejno: wnukom, rodzicom, dziadkom i rodzeństwu. Osoby te mają prawo do dalszego prowadzenia nie ukończonego postępowania w celu ustalenia prawa do świadczeń. Przepisy art. 30 stosuje się odpowiednio.

2. Świadczenia, o których mowa w ust. 1, wypłaca się na wniosek:

- 1) małżonka lub dzieci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia, zamieszkałych z nią w dniu jej śmierci,
- 2) małżonka lub dzieci nie spełniających warunku określonego w pkt 1 albo innych członków rodziny (ust. 1), jeżeli pozostawali na utrzymaniu osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia, lub jeżeli osoba ta pozostawała na ich utrzymaniu.

3. Prawo do świadczeń określonych w ust. 1 wygasa w razie niewystąpienia o nie w ciągu roku od dnia śmierci osoby, której świadczenia te przysługiwały.

Art. 65. 1. Osoby, które pobierały świadczenia pieniężne pomimo istnienia okoliczności powodujących wygaśnięcie prawa do świadczeń lub zawieszenie prawa do ich pobierania, są obowiązane do zwrotu pobranych kwot, jeżeli były pouczone przez wojskowy organ emerytalny o okolicznościach, które powodują wygaśnięcie lub zawieszenie prawa do świadczeń.

2. Nie można żądać zwrotu nieprawnie pobranych kwot za okres dłuższy niż rok, jeżeli osoba, o której mowa w ust. 1, zawiadomiła zgodnie z pouczeniem wojskowy organ emerytalny lub właściwy do spraw rent organ Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń, a mimo to świadczenia były jej nadal omyłkowo wypłacane.

3. Wojskowy organ emerytalny może odstąpić od żądania zwrotu nieprawnie pobranych kwot w całości lub w części, jeżeli zachodzą szczególne okoliczności.

4. Osoba, która korzystała nieprawnie ze świadczeń na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów, jest obowiązana do zwrotu nieprawnie pobranych kwot.

Art. 66. 1. Wojskowy organ emerytalny ma prawo potrącić z należnych świadczeń pieniężnych przewidzianych w ustawie:

- 1) zaliczki wypłacone na poczet świadczeń, a w razie zbiegu prawa do dwu lub więcej świadczeń również świadczenia wypłacone od dnia, w którym nastąpił zbieg prawa do tych świadczeń,
- 2) nieprawnie pobrane świadczenia.

2. Na pokrycie kwot wypłaconych z tytułów wymienionych w ust. 1 wojskowy organ emerytalny może:

- 1) potrącić całą należność z kwoty świadczeń przysługujących za okres od dnia powstania prawa do świadczeń do dnia wydania ostatecznej decyzji o przyznaniu tych świadczeń,
- 2) dokonywać z wypłacanych bieżąco kwot potrąceń w wysokości nie przekraczającej 20% tych świadczeń.

Art. 67. Kwoty nieprawnie pobranych świadczeń pieniężnych, które nie mogą być potrącone w trybie określonym w art. 66, podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 68. Świadczenia pieniężne przewidziane w ustawie mogą ulec zajęciu tylko:

- 1) na zaspokojenie roszczeń alimentacyjnych — w wysokości i na zasadach określonych w Kodeksie postępowania cywilnego,
- 2) na zaspokojenie roszczeń z tytułu nie uiszczonych opłat za zajmowane osobne kwatery stałe — w wysokości nie przekraczającej 20% emerytury lub renty.

Art. 69. Minister Obrony Narodowej określa w drodze rozporządzenia w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych tryb wypłaty świadczeń, wstrzymywania i wznawiania wypłaty świadczeń oraz zasady podziału renty rodzinnej między uprawnionych członków rodziny.

Rozdział 10.

Przepisy przejściowe.

Art. 70. 1. Osobom, którym przyznano renty na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i nadterminowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1963 r. Nr 55, poz. 299), zwanej dalej „ustawą z dnia 13 grudnia 1957 r.”, przyznaje się z urzędu, w ciągu 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, zamiast tych rent i dodatków do tych rent, emerytury lub odpowiednie renty wraz z dodatkami, określone w niniejszej ustawie.

2. Do spraw osób, które nabyły prawo do zaopatrzenia na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r., a którym zaopatrzenie to nie zostało przyznane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy niniejszej

ustawy, z tym że wysługę emerytalną ustala się oraz świadczenia należne za okres do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy przyznaje się zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r.

3. Za podstawę wymiaru emerytur i rent przyznanych stosownie do ust. 1 i 2 żołnierzom zwolnionym ze służby wojskowej przed dniem 1 grudnia 1967 r. oraz członkom rodzin pozostałym po żołnierzach zmarłych przed tym dniem i po zmarłych emerytach i rencistach, którzy zostali zwolnieni ze służby wojskowej przed tym dniem — przyjmuje się podstawę wymiaru określoną w art. 4, obliczoną według stawek obowiązujących w dniu 1 grudnia 1967 r.

4. Emerytury i renty przyznane stosownie do ust. 1—3 obejmują:

- 1) kwoty dodatku określonego w uchwale nr 105 Rady Ministrów z dnia 16 marca 1963 r. w sprawie przyznania dodatku do rent (Monitor Polski Nr 25, poz. 125),
- 2) kwoty podwyższające renty, określone w zarządzeniu Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 18 września 1963 r. w sprawie podwyższenia rent i dodatków do rent (Monitor Polski Nr 73, poz. 367),
- 3) kwoty ekwiwalentu określonego:
  - a) w uchwale nr 187 Rady Ministrów z dnia 20 lipca 1965 r. w sprawie wprowadzenia przejściowego dodatku mieszkaniowego (Monitor Polski Nr 43, poz. 239),
  - b) w uchwale nr 188 Rady Ministrów z dnia 20 lipca 1965 r. w sprawie przejściowego dodatku mieszkaniowego dla żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszów Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej oraz dla pracujących członków ich rodzin pozostających z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym.

5. Wysokość emerytur i rent wraz z dodatkami, przyznanych na podstawie ust. 1 i 3, nie może być niższa od rent wraz z dodatkami, przysługujących na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r.

Art. 71. 1. Wojskowe organy emerytalne wydają z urzędu w ciągu 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy decyzje w sprawie wypłaty emerytur osobom, którym na podstawie art. 16 ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r. ograniczono wysokość renty za wysługę lat, a do których przy zastosowaniu art. 12 niniejszej ustawy ograniczenia tego nie stosuje się.

2. Jeżeli dla wydania decyzji, o której mowa w ust. 1, niezbędne jest przedłożenie odpowiedniego dowodu przez emeryta, wojskowy organ emerytalny wzywa go do przedłożenia tego dowodu.

Art. 72. Do osób osiągających w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł, do których nie miały zastosowania przepisy art. 17 i 32 ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r., zasady określone w art. 13 i 21 niniejszej ustawy stosuje się po upływie 6 miesięcy od dnia wejścia jej w życie.

Art. 73. Warunek przewidziany w art. 14 ust. 1 pkt 1 nie ma zastosowania do żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej przed dniem wejścia w życie ustawy.

Art. 74. Osobom pobierającym emeryturę lub rentę odznaczonym tytułem honorowym wymienionym w art. 34 ust. 1 albo zaliczonym do I grupy inwalidów dodatki z tego tytułu przyznaje się na ich wniosek. Jeżeli orzeczenie o zaliczeniu do I grupy inwalidów zostało już przedłożone wojskowemu organowi emerytalnemu, dodatek z tego tytułu przyznaje się z urzędu.

Art. 75. 1. Prawo do emerytury wojskowej przewidzianej w niniejszej ustawie nabywają również żołnierze zwolnieni z zawodowej służby wojskowej przed dniem 1 lipca 1954 r., którzy w dniu zwolnienia z tej służby posiadali wysługę lat określoną w ustawie z dnia 13 grudnia 1957 r.

2. Emeryturę przyznaje się żołnierzom, o których mowa w ust. 1, na ich wniosek i wypłaca od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, jednakże za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od dnia złożenia wniosku. Za podstawę wymiaru emerytury przyjmuje się podstawę wymiaru określoną w art. 4, obliczoną według stawek obowiązujących w dniu 1 grudnia 1967 r.

Art. 76. 1. Zgłoszone po wejściu w życie niniejszej ustawy wnioski o rozpatrzenie spraw załatwionych odmownie prawomocnymi decyzjami na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r. nie podlegają rozpatrzeniu z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 2.

2. Rozpatrzeniu na podstawie niniejszej ustawy podlegają wnioski zgłoszone przez osoby, które:

- 1) nie odpowiadały warunkom wymaganym do uzyskania świadczeń na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r., jeżeli osoby te odpowiadają warunkom do uzyskania świadczeń na podstawie niniejszej ustawy,
- 2) przedłożyły nowe dowody mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość.

Art. 77. Świadczenia pieniężne przyznane na podstawie art. 70, 71, 74 i 76 wypłaca się:

- 1) od dnia wejścia w życie ustawy, jeżeli wysokość ich wojskowy organ emerytalny ustala z urzędu,
- 2) od dnia wejścia w życie ustawy, jednakże za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od dnia złożenia wniosku lub przedłożenia odpowiedniego dokumentu wojskowemu organowi emerytalnemu przez zainteresowanego, jeżeli przyznanie lub ustalenie wysokości świadczenia nie może nastąpić bez złożenia wniosku lub przedłożenia takiego dokumentu.

Rozdział 11.

Przepisy końcowe.

Art. 78. 1. Prawo do zaopatrzenia na podstawie niniejszej ustawy nie przysługuje w razie zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej wskutek:

- 1) skazania prawomocnym wyrokiem sądu na karę utraty praw publicznych lub na karę degradacji,
- 2) utraty stopnia oficerskiego, stopnia chorążego lub stopnia podoficerskiego.

2. Żołnierzom, którzy nie nabywają prawa do zaopatrzenia na podstawie niniejszej ustawy, oraz pozostałym po nich członkom rodzin przysługuje prawo do zaopatrzenia przewidzianego:

- 1) w ustawie z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 11) lub
- 2) w ustawie z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6 i z 1972 r. Nr 16, poz. 114) albo
- 3) w innych ustawach szczególnych

— jeżeli spełniają warunki przewidziane w tych ustawach.

Art. 79. 1. Żołnierzom oraz członkom rodzin pozostałym po żołnierzach zmarłych, jeżeli osoby te wskutek szczególnych okoliczności nie nabyły prawa do zaopatrzenia przewidzianego w ustawie, Minister Obrony Narodowej może przyznać wyjątkowo zaopatrzenie określając wysokość emerytury lub renty.

2. Wysokość świadczeń pieniężnych przyznanych na podstawie ust. 1 nie może przekraczać wysokości, w jakiej przysługiwałyby, gdyby osoby te spełniały warunki przewidziane w ustawie.

3. Członkom rodzin pozostałym po osobach, którym przyznano emeryturę wojskową lub wojskową rentę inwalidzką na podstawie ust. 1, wojskowy organ emerytalny przyznaje wojskową rentę rodzinną na ich wniosek, jeżeli spełniają warunki określone w ustawie.

Art. 80. Do zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy oraz ich rodzin stosuje się odpowiednio przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin dotyczące:

- 1) wypłaty i zawieszania wypłaty świadczeń w czasie pobytu za granicą osoby do nich uprawnionej,
- 2) określenia przypadków, w jakich uważa się za spełniony warunek pozostawania na utrzymaniu, wymagany do uzyskania niektórych świadczeń przewidzianych w ustawie,
- 3) zmniejszania i wypłacania świadczeń pieniężnych osobom pozbawionym wolności.

Art. 81. 1. Uprawnienia Ministra Obrony Narodowej przewidziane w art. 11 ust. 2 i art. 79 przysługują Ministrowi Spraw Wewnętrznych w stosunku do żołnierzy pełniących służbę w podległych mu jednostkach i w stosunku do członków ich rodzin.

2. Przepisy wykonawcze przewidziane w ustawie Minister Obrony Narodowej wydaje w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 82. W art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 28 maja 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. z 1968 r. Nr 3, poz. 19) wyrazy „w art. 10” zastępuje się wyrazami „w art. 9 ust. 2 i art. 10”.

Art. 83. W ustawie z dnia 6 czerwca 1958 r. o uposażeniu żołnierzy (Dz. U. z 1958 r. Nr 36, poz. 165 i z 1967 r. Nr 44, poz. 220) dodaje się art. 17a w brzmieniu:

„Art. 17a. 1. W razie śmierci żołnierza zawodowego przysługuje jego rodzinie jednorazowa odprawa pieniężna w wysokości równej odprawie, jaka przysługiwałaby temu żołnierzowi w razie zwolnienia z zawodowej służby wojskowej.

2. Odprawa przysługuje małżonkowi, który w dniu śmierci żołnierza pozostawał z nim we wspólności małżeńskiej, oraz dzieciom, wnukom, rodzeństwu i rodzicom, jeżeli w dniu śmierci żołnierza spełniali warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej, określone w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin.”

Art. 84. W ustawie z dnia 31 stycznia 1961 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych (Dz. U. Nr 6, poz. 38) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 45 otrzymuje brzmienie:

„Art. 45. 1. Żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej, który nabył prawo do emerytury wojskowej lub do renty z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową, przysługuje prawo do osobnej

kwatery stałej na zasadach przewidzianych dla żołnierzy zawodowych.

2. Prawo do osobnej kwatery stałej przysługuje również członkom rodzin uprawnionym do renty rodzinnej:
  - 1) po żołnierzach zawodowych, którzy spełniali warunki wymagane do uzyskania emerytury wojskowej albo których śmierć pozostaje w związku ze służbą wojskową,
  - 2) po emerytach wojskowych,
  - 3) po rencistach wojskowych, których inwalidztwo pozostawało w związku ze służbą wojskową.
3. Wojskowy organ kwaterunkowy przydziela na wniosek osoby wymienionej w ust. 1 lub 2 osobną kwaterę stałą w miejscowości wybranej przez tę osobę, jeżeli dysponuje w tej miejscowości lokalami mieszkalnymi.
4. Prawo do osobnej kwatery stałej przysługuje osobom wymienionym w ust. 2 w czasie posiadania uprawnień do renty rodzinnej. W razie zawarcia związku małżeńskiego przez wdowę po żołnierzu (emerycie, renciście) prawo to wygasa, chociażby nawet pozostali członkowie rodziny posiadali uprawnienia do renty rodzinnej.
5. Przyznanie prawa do zaopatrzenia emerytalnego w trybie przewidzianym w art. 79 ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 53, poz. 341) osobom, które nie zajmują osobnej kwatery stałej, nie powoduje przydzielenia takiej kwatery.”;

2) w art. 46 ust. 1 wyraz „żołnierzy” zastępuje się wyrazem „osób”;

3) w art. 47:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Osobom innym niż wymienione w art. 45 zamiast zajmowanej dotychczas osobnej kwatery stałej przysługuje lokal zastępczy.”;

b) dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Na wniosek osoby wymienionej w ust. 1, która zajmuje osobną kwaterę stałą, wojskowy organ kwaterunkowy jest obowiązany wskazać miejscowości, w których dysponuje mieszkaniem lub posiada możliwości uzyskania przydziału mieszkania, i przydzielić lub uzyskać przydział mieszkania w jednej z tych miejscowości wybranych przez zainteresowanego.”;

4) art 48 otrzymuje brzmienie:

„Art. 48. Wojskowe organy kwaterunkowe i organy do spraw lokalowych przydiów rad narodowych są obowiązane udzielić pomocy osobom wymienionym w art. 45 i 47 w uzyskaniu mieszkania spółdzielczego w miejscowości wybranej przez te osoby.”;

5) w art. 52 skreśla się wyrazy „a w szczególności członkom rodzin pozostałym po żołnierzu zawodowym zmarłym w związku ze służbą wojskową, jeżeli żołnierz ten przed śmiercią nie otrzymał przysługującej mu kwatery.”

Art. 85. W ustawie z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6 i z 1972 r. Nr 16, poz. 114) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 9:

a) dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i skreśla się pkt 4,

b) dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Za okresy równorzędne z okresami zatrudnienia uważa się również okresy zawodowej i nadterminowej służby wojskowej pełnionej w Wojsku Polskim od dnia 1 listopada 1918 r. oraz okresy służby w Milicji Obywatelskiej i w organach bezpieczeństwa publicznego od dnia 22 lipca 1944 r. Okresy te zalicza się do I kategorii zatrudnienia. Przy ustalaniu tych okresów uwzględnia się obliczenie ich w wymiarze korzystniejszym przewidzianym w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin i w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów Milicji Obywatelskiej oraz ich rodzin.”;

2) w art. 10 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Okresy służby wojskowej wymienione w ust. 1 pkt 4, 5 i 7, pełnionej w czasie wojny 1939—1945 na froncie oraz w czasie walk z bandami, zalicza się do okresów zatrudnienia w wymiarze dwukrotnym.”;

3) w art. 48:

a) w ust. 1 po wyrazach „ich rodzin” dodaje się wyrazy „albo przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin”,

b) w ust. 2 skreśla się wyrazy „wojennych i wojskowych”.

Art. 86. W ustawie z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 11) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 4 pkt 4 skreśla się wyrazy „kształceni w szkołach i na kursach wojskowych”;

2) art. 7 otrzymuje brzmienie:

„Art. 7. 1. W zależności od przyczyny powstania inwalidztwa pozostaje ono lub nie pozostaje w związku ze służbą wojskową.

2. Inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową, jeżeli powstało wskutek:

- 1) zranienia, kontuzji lub innych obrażeń doznanych w walce z wrogiem,
- 2) zachorowania na froncie lub w związku z przebywaniem na froncie,
- 3) wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej,
- 4) chorób zakaźnych panujących w miejscu służbowego pobytu żołnierza,
- 5) chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej,
- 6) istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

3. Minister Obrony Narodowej ustala w porozumieniu z Ministrami Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Pracy, Płac i Spraw Socjalnych wykazy chorób określonych w ust. 2 pkt 5 i 6.

4. Za pozostający w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej uważa się wypadek, który nastąpił w okolicznościach określonych w art. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową (Dz. U. Nr 53, poz. 342), a okoliczności te i przyczyny wypadku zostały stwierdzone w trybie w niej przewidzianym.
  5. Inwalidztwo nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, jeżeli:
    - 1) powstało z innych przyczyn niż określone w ust. 2,
    - 2) jest następstwem wypadku lub choroby, których wyłączną przyczyną było udowodnione przez jednostkę wojskową umyślne lub rażąco niedbałe działanie albo zaniechanie żołnierza naruszające obowiązujące przepisy lub rozkazy, jeżeli jego przełożeni zapewnili warunki odpowiadające tym przepisom i sprawowali we właściwy sposób nadzór nad ich przestrzeganiem, a żołnierz posiadał potrzebne umiejętności do wykonywania określonych czynności i był należycie przeszkolony w zakresie znajomości tych przepisów,
    - 3) jest następstwem wypadku, którego wyłączną przyczyną było zachowanie się żołnierza spowodowane nadużyciem alkoholu,
    - 4) zranienie, kontuzja, obrażenie lub choroba zostały spowodowane przez żołnierza rozmyślnie.
  6. Śmierć żołnierza pozostaje w związku ze służbą wojskową, jeżeli żołnierz poległ w walce z wrogiem albo zmarł z przyczyn wymienionych w ust. 2, a śmierć inwalidy, jeżeli nastąpiła wskutek tych przyczyn. Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.
  7. Związek zranień, kontuzji i innych obrażeń lub chorób ze służbą wojskową oraz związek śmierci żołnierza ze służbą wojskową ustala wojskowa komisja lekarska. Wojskowa komisja lekarska ustala również związek śmierci ze służbą wojskową żołnierza zwolnionego ze służby, jeżeli śmierć nastąpiła w wojskowym zakładzie leczniczym.
  8. Związek inwalidztwa ze służbą wojskową, związek śmierci ze służbą wojskową żołnierza zwolnionego ze służby, który zmarł poza wojskowym zakładem leczniczym, oraz związek śmierci inwalidy ze służbą wojskową ustala komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia w oparciu o orzeczenie wojskowej komisji lekarskiej ustalające związek ze służbą wojskową zranień, kontuzji i innych obrażeń lub chorób.";
- 3) w art. 9 ust. 2 po wyrazach „niż określone w ust. 1” dodaje się wyrazy „lub podstawę ich wymiaru”;
  - 4) w art. 10:
    - a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Renta inwalidzka przysługuje żołnierzowi, który stał się inwalidą:

      - 1) w czasie odbywania czynnej służby wojskowej lub
      - 2) w ciągu 18 miesięcy po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli inwalidztwo jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania czynnej służby wojskowej, albo
      - 3) w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli inwalidztwo jest następstwem wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.”,

b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. W razie ustania prawa do renty inwalidzkiej z powodu braku inwalidztwa, prawo do tej renty powstaje ponownie, jeżeli ponowne inwalidztwo powstało wskutek pogorszenia się stanu zdrowia w związku z kalectwem lub chorobą, które uzasadniały poprzednio prawo do renty.”,

c) ust. 5 skreśla się;
  - 5) art. 11 otrzymuje brzmienie:

„Art. 11. 1. Wysokość renty dla inwalidów, których inwalidztwo powstało wskutek wypadku lub choroby uprawniającej do świadczeń przewidzianych w ustawie z dnia 16 grudnia 1972 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową (Dz. U. Nr 53, poz. 342), wynosi miesięcznie:

    - 1) dla inwalidy zaliczonego do I lub II grupy — 100% podstawy wymiaru renty,
    - 2) dla inwalidy zaliczonego do III grupy — 65% podstawy wymiaru renty.

2. Przy ustalaniu podstawy wymiaru renty określonej w ust. 1 stosuje się przepisy art. 8 ust. 1—5, z tym że zarobki wymienione w ust. 1 i 2 tego artykułu zmniejsza się o kwoty podatku od wynagrodzeń i składki na fundusz emerytalny.

3. Kwota renty określonej w ust. 1 wraz z dodatkami, z wyjątkiem dodatków rodzinnych oraz dodatku z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów, nie może przekraczać podstawy wymiaru zmniejszonej o kwoty podatku od wynagrodzeń i składki na fundusz emerytalny w przypadkach, o których mowa w art. 8 ust. 1 i 2. Nie dotyczy to kwot najniższych rent (art. 9 ust. 1).

4. Żołnierzowi zaliczonemu do II lub III grupy inwalidów, osiągnącaemu zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł, zmniejsza się rentę określoną w ust. 1 o taką kwotę, o jaką zarobek lub dochód łącznie z rentą przekraczają wysokość podstawy wymiaru renty (ust. 2). Renta ta nie może być jednak niższa niż renta inwalidzka przysługująca na podstawie art. 12 ust. 1 i 2.

5. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia szczegółowe zasady zmniejszenia renty w myśl ust. 4.”;

6) w art. 16:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny po żołnierzu, który:

1) w chwili śmierci pobierał rentę inwalidzką określoną w ustawie albo

2) nie pobierał renty, lecz zmarł:

a) w czasie odbywania czynnej służby wojskowej lub

b) w ciągu 18 miesięcy po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania czynnej służby wojskowej, albo

c) w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo choroby powstałej w związku, ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej;

3) zginął w czasie pełnienia służby wojskowej.”;

b) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Rentę rodzinną dla rodziny żołnierza zaginionego wymierza się w wysokości i na zasadach przewidzianych dla rodziny po żołnierzu zmarłym. Prawo do tej renty wygasa z upływem terminu, w którym najwcześniej mogło nastąpić uznanie żołnierza za zmarłego.”;

7) w art. 18 skreśla się ust. 3;

8) art. 40 skreśla się;

9) w art. 41 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Zgłoszone po wejściu w życie ustawy wnioski o rozpatrzenie spraw, które zostały załatwione odmownie prawomocnymi decyzjami na podstawie dekretu albo których rozpatrzenia odmówiono na podstawie art. 40 ustawy w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1972 r. — nie podlegają rozpatrzeniu, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 2 i 3 oraz w art. 41a.”;

10) po art. 41 dodaje się art. 41a w brzmieniu:

„Art. 41a. 1. Renta inwalidzka ze zwiększeniem przewidzianym w art. 12 ust. 3 przysługuje żołnierzom, którzy zostali zaliczeni do jednej z grup inwalidów wskutek zranienia, kontuzji lub innych obrażeń doznanych w związku ze służbą wojskową w Wojsku Polskim w okresie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 30 czerwca 1954 r. albo w związku ze służbą w polskich formacjach wojskowych za granicą, w armiach sojusznicznych lub w oddziałach, które prowadziły walkę z hitlerowskim okupantem w czasie wojny 1939—1945 r., chociażby nawet inwalidztwo to powstało po upływie 18 miesięcy od dnia zwolnienia ze służby.

2. Renta rodzinna ze zwiększeniem przewidzianym w art. 19 ust. 3 przysługuje członkom rodzin żołnierzy zmarłych w czasie i okolicznościach określonych w ust. 1, je-

żeli nie osiągają zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł powodującego zawieszenie prawa do renty, chociażby warunki wymagane do przyznania tej renty powstały po upływie 5 lat od dnia śmierci żołnierza. Jednakże wdowie po żołnierzu renta przysługuje, jeżeli nie zawarła powtórnie związku małżeńskiego.

3. Rentę inwalidzką lub rodzinną przyznaje się na wniosek osób wymienionych w ust. 1 i 2, chociażby nawet:

1) nie zgłaszały poprzednio wniosku o przyznanie renty,

2) wniosek o przyznanie renty został załatwiony odmownie lub nie został poddany rozpatrzeniu,

3) osoby te otrzymały odprawę przewidzianą w art. 50 lub 54 dekretu z dnia 14 sierpnia 1954 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1956 r. Nr 59, poz. 286), w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lipca 1958 r.”;

11) art. 64 skreśla się;

12) art. 66 otrzymuje brzmienie:

„Art. 66. 1. W sprawach nie unormowanych w niniejszej ustawie stosuje się odpowiednio przepisy art. 29, 34, 68, 69, 74—83, 87—89, 91, 92, 113, 116, 117, 119—121 i 124 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6).

2. Do zaopatrzenia przewidzianego w niniejszej ustawie stosuje się również przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym dotyczące wypłaty i zawieszania świadczeń w czasie pobytu za granicą osoby uprawnionej do tych świadczeń.”

Art. 87. W ustawie z dnia 30 czerwca 1970 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. Nr 16, poz. 134) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 10 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Funkcjonariuszy zwolnionych ze służby w Milicji Obywatelskiej w razie powołania do zawodowej służby wojskowej stosownie do ust. 1 i 2 mianuje się na stopnie wojskowe równorzędne z posiadanymi przez nich stopniami milicyjnymi.”;

2) w art. 46 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Świadczenia, o których mowa w art. 45, mogą być przyznane również osobom uprawnionym do zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy i ich rodzin.”;

3) w art. 51:

a) dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Żołnierza, który nabył prawo do zaopatrzenia emerytalnego z tytułu wysługi lat, można zwolnić z zawodowej służby wojskowej za jego zgodą, chociażby nie osiągnął wieku określonego w ust. 1 pkt 1.”;

b) dotychczasowe ust. 2 i 3 otrzymują kolejną numerację 3 i 4;

4) w art. 55 po wyrazach „w art. 51 ust. 1 pkt 1, 4 i 5” dodaje się wyrazy „i ust. 2”;

5) w art. 57:

a) w ust. 1 dodaje się na końcu zdanie:

„Należności te nie przysługują żołnierzowi, który bezpośrednio po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej został przyjęty do służby w Milicji Obywatelskiej.”

b) w ust. 2 po wyrazach „art. 51 ust. 1 pkt 1—5” dodaje się wyrazy „lub ust. 2”;

6) w art. 62:

a) w ust. 1 wyrazy „w ciągu 6 miesięcy” zastępuje się wyrazami „w ciągu jednego roku”,

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Jeżeli żołnierz nie może podjąć zatrudnienia lub złożyć wniosku o skierowanie do pracy w termi-

nach określonych w ust. 1 ze względu na chorobę powodującą niezdolność do pracy lub inwalidztwo, zachowuje on uprawnienia określone w ust. 1 w razie podjęcia zatrudnienia lub złożenia wniosku w ciągu 3 miesięcy od dnia ustania niezdolności do pracy lub inwalidztwa.”

Art. 88. Traci moc ustawa z dnia 13 grudnia 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i nadterminowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1963 r. Nr 55, poz. 299).

Art. 89. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1973 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Stasiak*

342

USTAWA

z dnia 16 grudnia 1972 r.

o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową.

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Świadczenia odszkodowawcze określone w ustawie przysługują żołnierzowi, który doznał trwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo wskutek choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej, a także rodzinie żołnierza, który zmarł wskutek takiego wypadku lub choroby.

Art. 2. 1. Za wypadek pozostający w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które zaszło podczas lub w związku:

- 1) z wykonywaniem obowiązków służbowych albo poleceń przełożonych,
- 2) z wykonywaniem czynności w interesie służby, nawet bez polecenia przełożonych,
- 3) z wykonywaniem funkcji lub zadań zleconych przez działające w wojsku organizacje polityczne, zawodowe lub społeczne,
- 4) z ratowaniem ludzi lub ich mienia z grożącego niebezpieczeństwa albo ratowaniem mienia społecznego przed zniszczeniem lub zagarnięciem,
- 5) z udzielaniem przedstawicielowi organu państwowego pomocy przy spełnianiu przez niego czynności urzędowych,
- 6) z udziałem w pościgu lub ujęciu osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa albo ochroną innych obywateli przed napaścią,
- 7) z udziałem w czynach społecznych organizowanych za zgodą przełożonego,
- 8) z odbywaniem bezpośredniej drogi do miejsca i z miejsca wykonywania czynności określonych w pkt 1—7.

2. Minister Obrony Narodowej określa tryb ustalania ilości i przyczyn wypadków, o których mowa w ust. 1.

Art. 3. Wykaz chorób, z tytułu których przysługują świadczenia określone w ustawie, ustala Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrami Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Pracy, Płac i Spraw Socjalnych.

Art. 4. Świadczenia określone w ustawie nie przysługują:

- 1) w razie wypadku lub choroby, których wyłączną przyczyną było udowodnione przez jednostkę wojskową umyślne lub rażąco niedbałe działanie albo zaniechanie żołnierza naruszające obowiązujące przepisy lub rozkazy, jeżeli jego przełożeni zapewnili warunki odpowiadające tym przepisom i sprawowali we właściwy sposób nadzór nad ich przestrzeganiem, a żołnierz posiadał potrzebne umiejętności do wykonywania określonych czynności i był należycie przeszkolony w zakresie znajomości tych przepisów,
- 2) w razie wypadku, którego wyłączną przyczyną było zachowanie się żołnierza spowodowane nadużyciem alkoholu,
- 3) jeżeli uszczerbek na zdrowiu lub śmierć żołnierza zostały spowodowane przez niego rozmyślnie.

Rozdział 2.

Jednorazowe odszkodowanie pieniężne.

Art. 5. 1. Żołnierzowi, który doznał trwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku określonego w art. 2 albo trwałego uszczerbku na zdrowiu co najmniej w 20% wskutek choroby określonej na podstawie art. 3, przysługuje jednorazowe odszkodowanie pieniężne.

2. Podstawę obliczenia wysokości odszkodowania stanowi:

- 1) w stosunku do żołnierza zawodowego — kwota dwunastomiesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym przyjmowanego za podstawę wymiaru emerytury lub renty stosownie do przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin,